

Montessori: van nul tot achttien

Het was haar moeder die in 2010 voorstelde dat Jenella Duijne naar een montessori middelbare school zou gaan, na een reguliere basisschool te hebben doorlopen. Zij was er met haar moederlijke blik van overtuigd dat haar vrijzinnige en daadkrachtige dochter daar goed tot haar recht zou komen. Jenella was hier zelf nog niet meteen zo zeker van, maar haar moeder bleek gelijk te krijgen, zegt ze: 'De montessorivisie past inderdaad bij mij. Het was op de montessorischool dat ik de eerste docent had die mij echt zag. Dat was Emma Gribling, mijn latere rector en leidinggevende. Zij gaf mij inspiratie en zo werd ik gegrepen door het onderwijs.'

TEKST: **SANDRA VEENSTRA** FOTO'S: **MARCEL SCHENK (PORTRET), SAUSMAKERS (ACTIEFOTO)**

»

Jenella Duijne werd, net als Emma Gribling, geschiedenisdocente en op haar 25ste werd zij zelf ook leidinggevende op dezelfde school: de Montessoricampus 0 tot 18 in Almere, de opvolger van Montessori Lyceum Flevoland. Daarnaast deed zij visitaties voor de Nederlandse Montessori vereniging (NMV), zowel primair als voortgezet onderwijs. Na 9 jaar is het voor Jenella echter tijd voor een nieuwe stap, buiten het montessorionderwijs. 'De Campus vraagt iets anders dan ik nu kan geven en ik maak dan ook de stap naar het regulier voortgezet onderwijs. En nee, ik wil daar zeker geen montessorischool van maken', lacht ze, 'maar ik neem wel mijn visie op ontwikkeling mee. Je kan de vrouw wel uit montessori halen, maar montessori niet uit de vrouw.'

Montessori in voorgezet onderwijs

Binnen de montessoribeweging bestaan verschillende opvattingen ten aanzien van voortgezet onderwijs. Sommigen betogen dat voortgezet montessorionderwijs niet bestaat, omdat Maria Montessori geen middelbare scholen heeft gesticht, er geen montessori-onderwijsmethode zou zijn geschreven op voortgezet onderwijs en er ook geen materialen zijn ontwikkeld voor deze leeftijdsgroep. Anderen zetten daartegenover dat er wel degelijk montessorionderwijs bestaat voor 12 tot 18 jarigen, omdat Maria Montessori ontegenzeggelijk een standpunt innam over adolescentie als ontwikkelingsfase. In die zin is de montessorivisie dan ook een mensvisie.

> Maria Montessori schrijft in verschillende boeken over de ontwikkeling tijdens de adolescentie: 'Deze drie perioden, van geboorte tot zes jaar, van zes tot twaalf jaar en van twaalf tot achttien jaar, zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden, zowel wat betreft de fysieke als de mentale ontwikkeling.'[1] 'De derde periode loopt van twaalf tot achttien jaar en is een periode van zoveel veranderingen dat die doet denken aan de eerste. Ook deze kan weer worden onderverdeeld in twee sub fasen: een van twaalf tot vijftien jaar en een van vijftien tot achttien jaar. Ook fysieke veranderingen vinden plaats gedurende deze periode, waarbij het lichaam zijn volledige rijpheid bereikt.'[2] 'Maar bovenal is de opvoeding van adolescenten belangrijk, omdat de adolescentie de periode is waarin het kind de volwassenheid bereikt en lid wordt van de maatschappij.'[3]

Jenella is hierover heel uitgesproken: 'Ik mag toch hopen dat we in de geest van Maria Montessori denken en dus in het montessorionderwijs ook verder kijken dan de

materialen. De materialen zijn passend voor de ontwikkeling van de doelgroep primair onderwijs en jonger. In het vo kunnen ze gebruikt worden in de onderbouw, maar hoe ouder het kind wordt hoe meer er een beroep wordt gedaan op abstract denken. De montessorivisie op ontwikkeling ziet er in de adolescentie dan ook anders uit namelijk meer in het denken en doen. Dat is tegelijkertijd ook passend in de doorgaande leer- en ontwikkellijn van nul tot achttien.'

'Je kan de vrouw wel uit montessori halen, maar montessori niet uit de vrouw.'

Onorthodoxe aanpassing systeem

Jenella Duijne implementeerde de pedagogische- en onderwijsvisie voor de Campus in Almere. 'We wilden naar een meer gedragen samenhang van kinderopvang en onderwijs. Ik heb continu gekeken naar wat de woorden betekenen voor de voorbereide omgeving en het omgaan met kinderen. Dit past goed in de montessorivisie; die beslissing was snel genomen. We zagen ook dat door de knip van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs de geborgenheid van de kinderen onder druk komt. Dat zet de kinderen en hun gezinnen onder een ongewenste spanning.'

Maria Montessori in *The 1946 London Lectures*[4]: 'Hoewel deze methode mijn naam draagt, is het niet het resultaat van de inspanningen van een groot denker die haar eigen ideeën heeft ontwikkeld. Mijn methode is gebaseerd op het kind zelf. Ons onderzoek vindt zijn oorsprong in het kind. De methode is ontstaan door het kind en zijn psychologie te volgen.'

Dat is precies wat ze op de Campus ook hebben gedaan, legt Jenella uit: ‘Juist vanuit het kijken naar de kind en het volgen van zijn psychologie hebben wij gekozen voor een andere indeling in ontwikkelfases dan Maria Montessori in haar tijd beschreef.’ Dat was zeker geen vanzelfsprekendheid, zo blikt ze terug: ‘Het was hard werken om ervoor te zorgen dat mensen mee de brug over willen. Ik zeg altijd “Je moet het systeem aanpassen, niet je visie.”’

De van Montessori bekende fases zien er bij de Campus dan ook anders uit:

Maria Montessori		Montessori Campus	
0 – 3 jaar	de schepper	0 – 3 jaar	verzamelaars
3 – 6 jaar	de werker	3 – 6 jaar	bouwers
6 – 9 jaar	de verkenner	6 – 10 jaar	ontdekkers
9 – 12 jaar	de wetenschapper	10 – 14 jaar	wetenschappers
12 – 18 jaar	de adolescent	14 – 18 jaar	betrokkenen

Reflectie, feedback, inzicht en groei

Jenella Duijne: ‘Van nul tot drie zie je dat de kinderen spelenderwijs de indrukken uit de wereld verzamelen en opzuigen, via hun zintuigen. Hun ontwikkeling gaat dan razendsnel, gedreven door hun natuurlijke nieuwsgierigheid. Van vier tot zes willen kinderen vooral zelf doen en gaan bewust aan de slag. De driejarigen mogen meedoen in de basisschoolactiviteiten, waardoor deze overgang in het Nederlandse onderwijsbestel voor de kinderen op een natuurlijke manier verloopt. Vanaf zes jaar richten de kinderen hun blik naar buiten en willen ontdekken hoe de wereld werkt en waarom. Hun verbeelding groeit en ze gaan op zoek naar betekenis.’

‘Ik zeg altijd “Je moet het systeem aanpassen, niet je visie.”’

‘De fase van de wetenschappers valt samen met de puberteit; we zien dat van tien tot veertien jaar. De kinderen vormen een eigen wereldbeeld en willen weten wie zijzelf zijn. Op deze manier loopt ook de overgang van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs soepeler dan in het regulier onderwijs. En van veertien tot achttien leren ze nadenken over de samenleving. Ze maken keuzes, nemen risico’s en hun verantwoordelijkheidsgevoel groeit. Reflectie, feedback, inzicht en groei is waar het in deze fase om draait’, legt ze uit. ‘De onnatuurlijke knip tussen po en vo valt weg en daarmee ook de spanningen die we zagen, en we zien steeds meer een ononderbroken ontwikkellijn ontstaan.’

Jenella: ‘Ik hoor vaak over de zogenaamde beperkingen binnen het Nederlandse onderwijssysteem. In de wet- en regelgeving worden zeker de kaders gesteld, maar er is veel ruimte om binnen het systeem te bewegen. Volgens mij kan het gewoon, maar je moet niet alleen veilige keuzes maken en dat is wel hard werken. Het kan gewoon, maar vraagt lef, geduld en vertrouwen. En natuurlijk moet je naar de kinderen blijven kijken.’

De kinderen wijzen de weg

Een montessori campus van nul tot achttien jaar is redelijk uniek. Jenella Duijne daarover: ‘Innovatief hieraan is dat je drie werelden bij elkaar brengt, niet alleen van de kinderen maar ook van de collega’s. Je moet elkaars wereld willen begrijpen. Het heeft ook mij geleerd door een andere bril naar elkaar te kijken en elkaar te blijven zien. Je wordt op zo’n campus gedwongen niet alleen naar de kinderen, maar ook naar elkaars logica te kijken. Als je meer begrip hebt voor elkaar, en meer verbinding hebt met elkaar, dan krijg je beter onderwijs. Voor de kinderen!’

Zou iedere school een campus moeten zijn? ‘Ik vind het mooi aan Nederland dat er van alles wat is. Een campus is een bewuste keuze en het is goed als dat zo blijft. Ik ben ervan overtuigd dat montessorionderwijs past bij elk kind, maar niet bij elke ouder. En ook ouders mogen leren vertrouwen en loslaten. We moeten het met elkaar doen in de driehoek: kind, ouders en onderwijs, en als ieder zich houdt aan zijn eigen rol, komen we verder.’

‘Montessori, je kan er alleen maar van groeien.’

1. Montessori, Maria, The 1946 London Lectures, p. 42
2. Montessori, Maria, The Absorbent Mind, p. 18
3. Montessori, Maria, From Childhood to Adolescence, p. 60
4. Montessori, Maria, The 1946 London Lectures, p. 29